

Prof. Dr. Zerrin Toprak

**Dokuz Eylül Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Kamu Yönetimi Bölümü**

YEREL YÖNETİMLER

İZMİR – 2014

DOKUZUNCU BASKININ ÖNSÖZÜ

Yerelin güçlenmesi, ulusalda toplum(devlet) güçlenmesini sağlar ve bu işbirliğinde merkez-yerel bütünlüğü asıldır. Siyasi erk, merkezde tek karar verici ve hizmet planlayan olmamalıdır. Yerel yönetimlerin kapasiteleri geliştirilmediğinde, genelde kamu yönetimine, bağlantılı olarak da toplumun kendisine yabancılaşması ve güvensizlik duyması kaçınılmazdır. Kurumsal- toplumsal sorunların çözümünde dayanışma, aktif katılım, diyalog ve özellikle kurumlar arası stratejik işbirliği önem taşımaktadır. Bu terimler şüphesiz sihirli sözcükler değildir ancak uzlaşmacı yaklaşımlarda etkilidir ve gereklerini yerine getirebilecek topluluklar ile anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda başta üniversitelerimiz olmak üzere, toplumun diğer yapısal unsurlarına uzlaşmacı ve çözümleyici olmada aktif rol almak sorumluluğu yüklenmektedir.

Yerelin başarması gereken önemli konu insan onuruna yakışan, kaliteli ve sağlıklı bir yaşam çevresini sağlayacak sorumluluğu oluşturmaktır. Bu sorumluluk, yerelden başlayan ve ulusala açılan bir gelişimdir. Bu yapı, kültürel çeşitlilikler içinde hoşgörölü, yeni katılımlara açık ve bu yöndeki ilgisini sürrekli ayakta tutabilen uzlaşmacı bir topluluk/toplum gerektirir. Şüphesiz yönetim sorumluluğunu istekle üstlenmiş hükümet edenlerin de, halk tarafından görevlendirilmişler olarak, toplumun demokratikleşmesinde sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kitapta, kamu yönetiminde yeniden yapılanmanın dayandığı, çok ortaklı kurullara dayalı yönetim felsefesinin, yerel yönetimlerde ve toplumdaki yansımalarına dikkat çekilmektedir.

Kitabın baskıya hazırlanmasına katkı veren Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesi öğrencilerim Doç.Dr.Yunus Emre Özer, Yrd.Doç.Dr. Gökhan Tenikler ve Yrd.-Doç.Dr.İbrahim Güray Yontar'a; Mahalli İdareler Genel Müdür Yardımcısı Süleyman Erban'a ve öğrencim, Çağkan Aydoğdu'ya veri katkıları için teşekkür ederim. Kitabın kapağını 1990'lı yıllarda dayandığı felsefeye uygun düzenleyen sevgili arkadaşım Alime MİTAP'a ayrıca müteşekkirim. Kitabın basımında titiz bir çalışma çıkaran Siyasal Kitabevi çalışanlarına, Ünal Sevinçik şahsında teşekkür ederim. Kitabın öğrencilerimize ve ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Ağustos, 2014, İZMİR
Prof. Dr. Zerrin Toprak

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I

YEREL YÖNETİMLER VE KAMU HİZMETİ	21
KAMU HİZMETİ KAVRAMI VE NİTELİĞİ.....	21
Kamu Hizmeti Kavramı	21
Kamu Hizmetlerinde Etkinlik	25
Kamu Yönetiminde İşletmecilik Sendromu	28
YEREL YÖNETİM KURULUŞLARI VE YAPISI	32
Yerinden Yönetim.....	33
Yerel Yönetimlerin Özelliği ve Gerekliliği.....	36
YERELLİK VE YEREL ÖZERKLİKTE SÜRDÜRÜLEBİLİR AVRUPA FELSEFESİNİN ETKİSİ.....	39
Subsidiarite İlkesi/ Hizmette Yerel Önceliği	39
Avrupa Birliği Vatandaşlığı.....	43
Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Felsefesinde Yerel Yönetimler	47
Avrupa Konseyi'nde Denetim;.....	52
Bakanlar Komitesi Siyasi Denetimi	52
Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Denetimi	52
Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Denetimi	53
UYGULAMADA YEREL YÖNETİMLER.....	62
Parlamenter Demokrasilerde Yerel Yönetimler.....	62
Sosyalist Rejimlerde Yerel Yönetimler	62
Avrupa Ülkelerinde Yerel Yönetim Yapılanması.....	63
Doğrudan Seçilen Belediye Başkanları: İngiltere ve Almanya.....	66
İngiltere	66
Almanya	67
Yerel Meclislerce Atanan Başkanlar: İrlanda, Fransa ve İspanya	69
İrlanda	69
Fransa	70
İspanya	71
Hükümet/Merkezi Yönetim Tarafından Atananlar; Belçika ve Hollanda.....	72
Belçika (Flander).....	72
Hollanda	72
İSKANDİNAV ÜLKELERİ (Nordic Countries).....	74
TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERDE SAYISAL DEĞİŞİM.....	79

BÖLÜM II

İL ÖZEL İDARELERİ	83
İL ÖZEL İDARELERİNİN YAPISI.....	83
İL ÖZEL İDARELERİNİN GELİRLERİ.....	89
İL ÖZEL İDARESİNİN GİDERLERİ.....	89
İL ÖZEL İDARE BÜTÇESİ.....	91
İL ÖZEL İDARELERİNİN ORGANLARI.....	92
İl Genel Meclisi.....	92
Meclis Başkanı.....	93
Meclis Toplantıları.....	94
Gündem.....	95
İl Genel Meclisinin Görev ve Yetkileri.....	96
Meclis Üyelerinin Yükümlülükleri.....	98
Meclis Üyeliğinin Sona Ermesi.....	98
Meclisin Feshi.....	98
Meclisler ve Demokratik Açılımlar.....	100
İl Genel Meclisinin Meclisin Çalışmalarına İlişkin Bilgiye Erişimi ve Denetim Yetkisi.....	102
İl Encümeni.....	102
Vali.....	104
İl Özel İdaresi Personeli.....	106
Genel Sekreter.....	107
İL ÖZEL İDARELERİNDE DENETİM.....	108
Denetimin Amacı.....	108
Denetimin Kapsamı ve Tipleri.....	108
Faaliyet Raporu.....	109
Hizmetlerde Aksama.....	109
Borçlanma.....	110
Şirket Kurulması.....	111
Cezalar.....	111
İdari Yaptırım Kararı Verme Yetkisi.....	112
Toplatma ve Yok Etme.....	112
Yurt Dışı İlişkileri.....	112
İl Özel İdaresi Hizmetlerine Gönüllü Katılım.....	113
Yazışma.....	114
Acil Durum Plânlaması.....	114
İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİ VE KALKINMA	
AJANSLARI.....	116
Ajansın Teşkilât Yapısı.....	120
Kalkınma Kurulu.....	120
Kalkınma Kurulunun Görev ve Yetkileri.....	121
Yönetim Kurulu.....	121

Genel Sekreterlik	124
Gelirler ve Yönetilecek Fonlar.....	127
Malî Saydamlık ve Hesap Verme Sorumluluğu.....	129
Bütçe, Hazırlanması ve Kabulü	129
Denetim.....	130
Muafiyet.....	131

BÖLÜM III

KÖY YÖNETİMLERİ	137
KÖYÜN TANIMI.....	137
KÖYÜN TARİHSEL GELİŞİMİ	138
KÖY YERLEŞİMLERİNİN KURULMASI	141
KÖYÜN ORGANLARI VE PERSONELİ.....	145
KÖY YÖNETİMİNİN ORGANLARI.....	145
Köy Derneği.....	146
Köy İhtiyar Meclisi.....	147
Muhtar.....	150
KÖY YÖNETİMİNİN PERSONELİ.....	152
Köy Korucusu.....	152
Köy İmamı	154
Köy Sağlık Korucusu.....	155
Köy Kâtibi.....	155
Köyün Diğer Personeli.....	156
KÖY HİZMETLERİ.....	156
KÖY YÖNETİMLERİNİN SOSYAL VE KÜLTÜREL NİTELİKLİ GÖREVLERİ.....	157
KÖY YÖNETİMLERİNİN EKONOMİK NİTELİKLİ GÖREVLERİ.....	158
KÖY YÖNETİMLERİNİN TARIM, BAYINDIRLIK VE İMAR NİTELİKLİ GÖREVLERİ.....	159
MERKEZ – YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİNDE KIRA GÖTÜRÜLEN HİZMETLER.....	163
Köye Hizmet Götürme Birlikleri	173
KÖYÜN MALİ YAPISI.....	174

BÖLÜM IV

BELEDİYELER.....	179
MODERN BELEDİYE SİSTEMİNE HAZIRLIK OLARAK HUKUKİ DÜZENLEMENİN GELİŞİMİ.....	179
VAKIFLARIN KENTSEL HİZMETLERE KATKILARI.....	184
GÜNÜMÜZDE BELEDİYELERİN HUKUKİ YAPISI	187

BELEDİYE YÖNETİMİ	188
Belediye Kanunu'nun Felsefesi	190
Belediyenin Kuruluşu ve Sınırları	194
Birleşme ve Katılma.....	195
Sınırların Tespiti ve Sınır Uyuşmazlıkları	196
Sınır Uyuşmazlıklarının Çözümü.....	197
Belde Adının Değiştirilmesi.....	197
Tüzel Kişiliğin Sona Erdirilmesi.....	197
Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları	200
Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım	201
Belediyenin Yetkileri ve İmtiyazları.....	204
2004 Tarihli ve 5237 Sayılı Ceza Kanunu'nda Kentsel HaklarınKorunması.....	208
Çevrenin Kasten Kirletilmesi	208
Çevrenin Taksirle Kirletilmesi	208
Gürültüye Neden Olma	209
İmar Kirliliğine Neden Olma	209
BELEDİYENİN ORGANLARI.....	210
BELEDİYE MECLİSİ	213
Meclis Toplantısı	215
Gündemin Belirlenmesi	216
Karar Yeter Sayısı.....	216
İhtisas Komisyonları	218
Denetim Komisyonu	219
Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları	220
Başkan ve Meclis Üyelerinin Görüşmelere Katılamayacağı Durumlar	221
Başkan ve Meclis Üyelerinin Yükümlülükleri.....	221
Meclisin Feshi.....	221
Huzur ve İzin Hakkı.....	222
Belediye Meclisinin Görev ve Yetkileri	222
BELEDİYE ENCÜMENİ	225
Encümenin Görev ve Yetkileri	226
Encümen Toplantısı	226
Encümen Üyelerine Verilecek Ödenek.....	227
BELEDİYE BAŞKANI	227
Belediye Başkanının Görev ve Yetkileri	228
Belediye Başkanının Özlük Hakları.....	229
Başkan Vekili.....	229
Stratejik Plân ve Performans Programı	229
Belediyeler Stratejik Planlamanın Neresinde?.....	230
Kent Konseylerine Hazırlık;Yasal Dayanaklar ve Yapılabilir Kılma	231
Yetki Devri	235
İhtilâflar	235

Belediye Başkanlığının Sona Ermesi	235
Belediye Başkanlığının Boşalması Halinde Yapılacak İşlemler	235
Belediye Başkanı Görevlendirilmesi	236
Görevden Uzaklaştırma	237
BELEDİYELERİN DENETİMİ	237
Denetimin Kapsamı ve Tipleri	237
Hizmetlerde Aksama	241
BELEDİYE MALİYESİNDE YASAL - KURUMSAL	
DÜZENLEMELER	245
Belediyenin Gelir ve Giderleri	245
Belediyenin Gelirleri	246
Belediyenin Giderleri	246
Belediye Bütçesi	247
Borçlanma ve İktisadî Girişimler	248
BELEDİYE VE KENTSEL HİZMETLER	249
MAHALLE ÖRGÜTLENMESİ VE HİZMETLER	253
Belediye Kanunu'nda Mahalle Yönetimi	254
Muhtar - Kamu Görevlisi İlişkisi	255
KENTSEL HİZMETLERDE ETKİNLİĞİN SAĞLANMASINDA	
DESTEKLEYİCİ MODELLER	256
Hemşeri Hukuku;	256
Kent Konseyi;	257
İhtisas Komisyonları;	257
Stratejik Plân ve Performans Programı	257
Acil Durum Plânlaması, Belediye Zabıtası ve İtfaiye Teşkilatı	258
Acil Durum Plânlaması	258
Belediye Zabıtası	259
İtfaiye Teşkilatı	260
Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı	260
Arsa ve Konut Üretimi	262
Yurt Dışı İlişkileri	263
Diğer Kuruluşlarla İlişkiler	263
Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım (5393, Md.77)	264
BİRLİKLER VE YEREL HİZMETLER	264
BİRLİK TÜZÜĞÜ	267
BİRLİĞİN ORGANLARI	268
BİRLİK MECLİSİ	268
Meclisin Görev ve Yetkileri	269
Meclis Başkanlık Divanı	269
BİRLİK ENCÜMENİ	271
Encümenin Görev ve Yetkileri	271
BİRLİK BAŞKANI	272

BİRLİĞİN GELİRLERİ	273
BİRLİĞİN GİDERLERİ	273
YEREL YÖNETİM BİRLİKLERİNDE YAPILANMA	274
Köylere Hizmet Götürme Birlikleri	274
ÜLKE DÜZEYİNDE BİRLİK KURULMASI	277
Turizm Altyapı Hizmet Birlikleri	279
BELEDİYELERİN MALİ YAPISINA TEORİK YAKLAŞIM	281
Yönetimlerarası Mali İlişkiler	281
Kamu Gelirleri	282
Belediyelerin Gelirleri	284
Payların Hesaplanması ve Oranı	285
Payların Ayrılmasına ve Gönderilmesine İlişkin Esaslar	285
İl Özel İdare Paylarının Tahsisine İlişkin Esaslar	286
Belediye Paylarının Tahsisine İlişkin Esaslar	286
Denkleştirme Ödeneği	287
GELİRLER	288
Merkez-Yerel Yönetim İlişkilerinde Mali Sorunlar	297
Özkaynak Gelirleri	299
Vergiler ve Harçlar	299
Vergiler:	299
Harçlar:	303
Harcamalara Katılma Payları	306
Merkezi Yönetimin Belediyelerde Gelir Artırıcı Tasarrufları	307
Merkezi Yönetimin Yardımları	308
Belediyelerin Harcamaları	309

BÖLÜM V

BÜYÜKKENT BELEDİYELERİ.....	311
BÜYÜKKENT YÖNETİM MODELİ	311
Büyükşehir Belediyesi Yapılanma Süreci	312
Büyükşehir Belediye Yönetimi	314
BÜYÜK ALAN YÖNETİMLERİ GELİŞİMİ VE LONDRA	319
Londra Büyükşehir Yönetiminde Temel Yapılanma	320
GÜNÜMÜZ BÜYÜK LONDRA YÖNETİMİNDE SİYASET	329
VE HİZMET İLİŞKİLERİ	329
Planlama	332
Belediye Başkanı,	332
Londra Meclisi'nin (The London Assembly)Londralılara Karşı Sorumluluğu	333
Planlama	334
Kültür Stratejisi Grubu (The London Cultural Strategy Group)	334
Doğal Çevre	334

Sağlık Stratejisi	335
Ulaşım Stratejisi	335
İNGİLTERE’DE BÖLGEDE MERKEZ - YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİ	336
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI.....	339
Ulaşım Hizmetleri	345
Altyapı Koordinasyon Merkezi.....	346
Büyükşehir Belediyesinin Yetkileri ve İmtiyazları.....	347
Büyükşehir Belediyesinin İmar Denetim Yetkisi	347
BÜYÜKKENT BELEDİYESİNİN ORGANLARI	349
BÜYÜKKENT BELEDİYE MECLİSİ	349
Meclis Toplantısı	349
Meclis Kararlarının Kesinleşmesi	350
İhtisas Komisyonları	350
BÜYÜKKENT BELEDİYE ENCÜMENİ	351
BÜYÜKKENT BELEDİYE BAŞKANI.....	352
Büyükşehir Belediye Başkanının Görev ve Yetkileri	353
Belediye Başkanlığının Sona Ermesi	354
Danışmanlar	354
Büyükşehir Belediyesi Teşkilatı ve Personeli.....	355
Personel İstihdamı.....	355
MALİ YAPI	356
Büyükşehir Belediyesinin Giderleri.....	358
Büyükşehir Belediye Bütçesi.....	359
Şirket Kurulması	359
Belediyelerarası Hizmet İlişkileri ve Koordinasyon	360

BÖLÜM VI

YEREL YÖNETİMLERDE ETİK KURALLAR VE PERSONEL

YAPILANMASI.....	361
YEREL YÖNETİMLERDE ETİK	361
Kamu Harcamaları Politikası Başlığı Altında:.....	367
Kamu Yatırım Politikası Başlığı Altında:	367
Denetim Başlığı Altında:	368
BELEDİYELER VE PERSONEL YAPILANMASI.....	368
Personel Devri.....	371
Personel Harcamaları	374
Belediye Tiplerine Göre Personel Harcamaları	375
Yerel Yönetimlerin Personel Giderleri	376
Mahalli İdare Birliklerinin Faaliyet Giderleri	378

BÖLÜM VII

BELEDİYE HİZMETLERİNDE ÖZELLEŞTİRME.....	379
TOPLUM KALKINMASI VE YEREL HİZMETLER	380
TOPLUMSAL İHTİYAÇLAR VE FAYDA	381
YEREL HİZMETLERE GÖNÜLLÜ KATILIM METODLARI	384
Gönüllü Katılımın Gelişimi	385
Gönüllü Katılım Metotları	386
İhale (Contracting)	386
İmtiyaz Veya Muafiyet (Franchises).....	387
Kamu Yararına Yapılan Yardımlar (Subsidies).....	387
Kupon (Voucher)	388
Gönüllülük (Volunteers)	388
Bireysel Katkı (Self - Help)	388
TÜRKİYE'DE YEREL HİZMETLERDE ÖZELLEŞTİRME.....	391
BELEDİYE ŞİRKETLERİ	393
Ortak Girişimcilik	394
Şirketleşme.....	394
YEREL YÖNETİM ŞİRKETLERİ.....	395
Belediye Şirketleri	395
Büyükşehir Belediyeleri Şirketleri.....	396
İl Özel İdareleri Şirketleri	397
Yerel Yönetim Hizmetlerinde Özelleştirebilme.....	399

BÖLÜM VIII

BELEDİYE YAPILANMASINDA BİR KATILIM PROJESİ OLAN	
YEREL GÜNDEM 21 VE KENT KONSEYLERİ	409
KENTLER GELECEKLERİNİ GEÇMİŞLERİNDE Mİ ARIYOR?	409
YEREL YÖNETİMLER VE YEREL GÜNDEM 21	416
BELEDİYE HİZMETLERİNE YEREL GÜNDEM 21 DESTEĞİ	419
YAPILABİLİR KILMA ve KENTTE İŞBİRLİĞİ	421
BELEDİYE ÖRGÜTLENMESİNDE, KENT KONSEYİ İŞLEYİŞ	
MEKANİZMASINA STRATEJİK BİR YAKLAŞIM	423
Kent Konseylerine Hazırlık; Yasal Dayanaklar ve Yapılabilir	
Kılma	423
Yerelde Halkla İlişkiler	427
Halkın Bilgilendirilmesi.....	429
Belediyenin Paydaşları Kimlerdir, Kent Konseyleri İlişkisi.....	431

BÖLÜM IX

İLLER BANKASI A.Ş.	435
BANKANIN AMACI VE FAALİYET KONULARI.....	436
BANKANIN ORGANLARI VE YÖNETİMİ.....	437
GENEL KURUL.....	437
GENEL KURULUN GÖREV VE YETKİLERİ.....	438
YÖNETİM KURULU.....	438
YÖNETİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ.....	438
Denetim Kurulu.....	439
GENEL MÜDÜR.....	440
BANKA PERSONELİ.....	440
MALİ VE SOSYAL HAKLAR.....	440
PAYLARIN DAĞITIMINA ARACILIK ROLÜ.....	441
PERSONEL POLİTİKASI.....	442
Görevin Yerine Getirilmesi.....	442
Davranış ve İş İlişkileri.....	443
EK 1: Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Katma Protokol.....	445
EK 2: E- Yönetişim.....	450
EK 3: Avrupa’da Yerleşik Yabancılar ve Yerel Siyasetin Biçimlenmesi.....	461
EK 4 : Yabancı ve Yerleşik Yabancı Kavramları.....	481
KAYNAKÇA.....	479

BÖLÜM I

YEREL YÖNETİMLER VE KAMU HİZMETİ

Ülkelerin tarihi, sosyo-kültürel yapısının yanı sıra iktisadi imkân ve araçları, siyasi kültürleri yerel yönetim birimlerinin yapısı ile faaliyetlerini etkileyerek belirlemektedir. Demokratik yapının desteklediği ülke yerel yönetimleri, diğerlerine oranla çok daha işlevsel etkinliğe sahip görünmektedir. Bu bölümde yerel yönetim birimleri genelde hizmet etkinlikleri açısından değerlendirilmiş ve günümüzde topluma sunulan sosyal refah hizmetleri içindeki rolü tartışılmıştır.

KAMU HİZMETİ KAVRAMI VE NİTELİĞİ

Kamu hizmeti deyimi, modern çağın bir buluşu değildir ve 19. yüzyılın ilk yarısında doktrinde sık sık kullanılmıştır. Bununla beraber, 19. yüzyıl sonundan 20. yüzyıl başına ve devam eden yıllarda değişen kamu hizmeti anlayışına rağmen yalnızca "tanıma"yı sağlayabilmek için basitçe bu şekilde ifadelendirilmiştir.

Kamu Hizmeti Kavramı

Kamu hizmetleri çeşitli yöntemlerle ve örgütlenmelerle yerine getirilmektedir. Bu örgütlenmeler, kamu hizmetlerinin konusuna ve niteliğine göre değişmektedir. Başlangıçta Devlet, daha çok iç ve dış güvenliğinin sağlanmasına yönelik "klasik" kamu hizmetlerini yerine getirirken, zaman içinde soyut bir hürriyet anlayışının insan hayatı için garanti olmadığı görüşünden hareket etmiştir. Bu bağlamda haberleşme, ulaşım, eğitim, sağlık, sosyal konut ve çevre koruma gibi diğer sosyo-kültürel ve ekonomik nitelikli hizmetler de devlet tarafından yüklenilmiştir¹.

Belirtilen gelişim, bir bakıma vatandaşlarda tüm hizmetlerin devlet tarafından yapılacağı görüşünü kuvvetlendirmiştir. Sosyal Refah Devleti olarak; sefaleti (pislik) konut programları; hastalığı sağlık hizmeti; bilgisizliği eğitim reformları; yoksulluğu sosyal güvenlik; tembellik ve işsizliği ekonomik sistemi geliştirerek ortadan kaldırmaya çalışan uygu-

¹ Zerrin TOPRAK (1990); "İl Özel İdarelerinin Görevleri ve Kamusal Hizmet Yaklaşımı", **Türk İdare Dergisi**, Yıl 62, Sayı 387, s. 151-162.

lamalara² yer verilmesi hedefler arasında yer almıştır. Kamu yönetiminin hemen her hizmeti yüklenmesi, kamu harcamalarının artması ile vergi yükünün ağırlaşmasına neden olmuştur. Vatandaş her geçen gün daha fazla hizmet talep etmekte, ancak kamusal hizmetler için ödediği vergilerin artışından da şikayet etmektedir. Bu durumda demokratik bir toplumda seçmen isteğini göz ardı edemeyecek olan yönetimin, "modern devlette" kamu hizmeti kavramını yeniden gözden geçirmesi gereği ortaya çıkmıştır. Genelde kamu hizmetlerinin temel ilkeleri; süreklilik, eşitlik ve etkinlik³ olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de Kamu Yönetiminde, tüm kamu hizmetleri için geçerli ve zorunlu iki temel koşuldan ilki; "hizmetin kamuya yöneltilmiş ve kamuya yararlı olması", diğeri ise "hizmetin kamu kuruluşlarınca ya da ilgili kamu kuruluşunun sıkı denetimi altında özel kişilerce yürütülmesi" koşuludur.⁴ Daha ayrıntılı kamu hizmeti tanımı ise, "Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerin gözetim ve denetimleri altında genel, kolektif ihtiyaçları karşılamak ve kamu yararını sağlamak için kamuya sunulmuş sürekli ve düzenli faaliyetler"⁵ şeklindedir.

Günümüzde ekonomik gelişmelerin getirdiği küresel baskı, idarenin genel ekonomi içindeki "hizmeti bizzat yerine getirme" rolünü geriletmiştir. Ancak devlet yönetiminin düzenleyici rolü ortadan kalkmamıştır. Esasen istenmemektir. Yine de ekonomik ve sosyal yapının değişkenliği, siyasi faktörler bir hizmet hangi zamanda ve mekanda kamu hizmeti sayılacaktır sorusunu da sürekli kılmaktadır. Bu durumda, "kamu hizmeti" kullanıldığı yere göre anlamı değişen, esnek bir kavram değerlendirilmesine alınmaktadır. Kavramın açıklanması genelde "kamu yararı" ölçütüne dayandırılmaktadır. Kamu yararı kavramı hemen her idari tasarrufta "olmazsa olmaz" bir ilke özelliğini korusa da, uygulamada beklenen sonucu vermemektedir. Türkiye’de **kamu yararı** kavramı hala akademik literatürde, genelde, "belirsiz bir kavram" olarak yorumlanmaktadır. Bu görüşe katılmak; gerek geliştirilmiş demokratik göstergeler yönüyle, gerekse ölçme değerlendirme göstergelerinin ve pratiklerinin kapsamlılaştırılması yönüyle, günümüz koşullarında mümkün değil-

² Esin ÖRÜCÜ (1972); **Sosyal Refah Devletinde Bir Sosyal Kamu Hizmeti Konut**, İstanbul, s.9–12.

³ Acar ÖRNEK (1992); **Kamu Yönetimi**, İstanbul, s. 59.

⁴ A.Şeref GÖZÜBÜYÜK (1978); **Türkiye'nin Yönetim Yapısı**, Altıncı Baskı, Ankara, s.7.

⁵ Sıddık Sami ONAR (1966); **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C.1, Üçüncü Baskı, İstanbul, s.1.

dir. İdari tasarrufların dayanağı ve hukuki düzenlemelerin temel çıkışı olan bir kavramın belirsiz değerlendirilmesine alınması aslında o ülke demokrasisini sorgulanabilir bir alana taşımaktadır. Günümüzün getirdiği bilgi birikimi ile hizmetin etkinliği sürekli geliştirilen “fayda-maliyet analizleriyle” ölçülebilmektedir. Aksine bir tercihin, “siyasi baskılarla” idarenin keyfiliğine yol açacağını söylemek mümkündür.

Kamu hizmetleri, planlamadan denetime kadar olan bir süreci içermektedir. Kısaca, PÖPAYED olarak adlandırılan bu sürecin aşamaları; planlama, örgütlenme, personel alımı, yönlendirme, eşgüdüm ve denetimdir. Kamu hizmetinin ayrıcı unsurları sürekli, düzenli, eşitlikçi, adaletçi ve kendi kendini yenileyici olmasıdır. Bu bütünlükte toplumun (devlet) çıkarları gözetilmektedir. Bu da, bir başka anlatımla devletin sürdürülebilirliğidir. Şüphesiz, kamu hizmeti ile bağlantılı kamu yararını, “toplumsal uzlaşma” ile sağlamak gerekir. Aksi takdirde bir grubun diğerine üstün gelen çıkarı ile hukuk devleti felsefesinin gerektirdiği demokrasi uygulaması sağlanamayacak, “politik yozlaşma ve rant kollama” öne çıkacaktır. Böyle bir değişim yukarıda da belirtildiği gibi kabul edilebilir değildir. Belirtilen bu gelişim de “iç ve dış paydaş katılımı” tanısını önemli hale getirmiştir. Bağlantılı olarak sektörel ve ilgi gruplarıyla sağlanabilen stratejik ortaklıklarla gelişen kamuda sürdürülebilirlik için, “bütünleşik yönetim” ve “yönetişim” pratiklerinin önemsenmesi konusu gündeme taşınmıştır. Yönetişimin yaygınlaştırılması ise “e-yönetişim”⁶ kurgulamasını sağlamıştır. Nitekim, e-Devlet yapısının; etkin kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde, karar verme süreçleri etkinleştirilerek vatandaş ve iş dünyasının ihtiyaçlarına cevap vererek ve idari yüklerini azaltarak, birlikte çalışabilir ve bütünleşik hizmetlerin sunulacağı, katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri gözetilerek, teknik, idari ve yasal düzenlemeleri de içerecek şekilde oluşturulması temel amaç olarak hedeflenmiştir. Bu çerçevede;

- i) Kamuda karar verme süreçlerinin bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla etkinleştirilmesi, vatandaş ve iş dünyasının ihtiyaçlarına yönelik e-Devlet hizmetlerinde iş süreçlerinin; idari yüklerin azaltılması, mükerrerliklerin giderilmesi ve birlikte çalışabilirliğin sağlanması yönünde iyileştirilmesi,

⁶ Zerrin TOPRAK (2010); “E -Yönetişim& E- Devlet” **Yönetişim: Kuram, Boyutlar, Uygulama**, M. Akif Çukurçayır, H.Tuğba Eroğlu, Hülya Eşki Uğuz (edit),- Konya.

- ii) Hizmet verimliliğinin artırılması için, hızlı kazanım ve tasarruf sağlayacak uygulamalara, temel veri tabanları ile ortak altyapı ve hizmetlere öncelik verileceği,
- iii) Kamuya ait bilgi ve iletişim teknolojileri yatırım projeleri, kurumlar arası koordinasyon ve güvenli elektronik ortamlarda bilgi paylaşımının bütünlüklü bir anlayışla yürütüleceği,
- iv) e-Devlet çıkışı sunulan hizmetlerin sayısının artırılacağı,
- v) e-Devlete güveni tesis etmek üzere kişisel bilgilerin mahremiyeti ve bilgi güvenliğine yönelik hukuki altyapı çalışmalarının yürütüleceği ve e-Devlet hizmetlerinin kullanımının yaygınlaştırılacağı orta vadeli programda hedeflenmiştir⁷.

Hizmetlerde aksamaların önüne geçmek için “denetim” önemlidir. Denetim 21. yüzyılın ayırıcı unsuru olmuştur. Günümüz yönetim stratejilerindeki gelişmeler doğrultusunda denetim de, “idare merkezli” olmaktan çıkarılarak “toplum merkezli” hale getirilmektedir. Denetim, “bilgi toplumu” içinde ancak başarıyla uygulanabilir.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde, devletin her türlü faaliyetinin kamu hizmeti sayılamayacağı, özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda devletin ekonomik hayata müdahalesi sonucunda piyasa koşullarında kârlılık ve verimlilik esasına göre çalışan yeni tip kamu hizmetlerinin varlığı belirtilerek, bu hizmetlerin çoğunun özel hukuk hükümlerine göre kurulup işletildiği, bu nedenle de "kamu hizmeti" kavramının İdare Hukukunun sınırlarının -dolayısıyla devlet hizmetlerinin belirlenmesinde yararlanılan bir ölçüt olarak eski önemini kaybettiği⁸ görüşü giderek güçlenmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, kamu hizmeti ve kamu yararı kavramlarından hizmetlerin yürütüldüğü alanlardaki ilişkilerin ne ölçüde, İdare Hukukunu ilgilendirdiği yönüyle yararlanılabileceği görüşü hâkimdir. Bu bağlamda, kamu hizmetlerini açıklayabilmek için mutlaka ölçüt bulmak gerekirse "egemenlik" ya da "kontrol" unsurunun dikkate alınması daha doğru bir yaklaşımdır.

⁷ Orta Vadeli Program (2010-2012), DPT, s. 17

⁸ Lütfi DURAN (1982); **İdare Hukuku**, İstanbul, s.24-26.

KAYNAKÇA

- Avrupa Birliği Bakanlığı (2013); **Türkiye İlerleme Raporu**, Ankara.
- AKTAN, Tahir (1976); "Mahalli İdarelerde Vesayet Denetimi", **AİD**, C.9.
- ALDAN, Mehmet (1978); **Türkiye'de ve İngiltere'de Merkezi İdarenin Mahalli İdareler Üzerindeki Denetimi**, A.İ.T.İ.A. Yayını, Ankara.
- AREND, Lijphart (2002); "Negotiation democracy versus consensus democracy: Parallel conclusions and recommendations", **European Journal of Political Research**.
- ARTUK, Mehmet , vd (2005), **5237 Sayılı Kanuna göre Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara.
- ASHER, Kate (1987); **The Politics of Privatization**, London.
- AYTAÇ, Fethi (1990); **Açıklamalı Köy Kanunu**, Ankara.
- BUDAK, Sevim (2006); "Yeniden Yapılanma, Avrupa Birliği ve Kent", **Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Planlama Sempozyumu**, TMMOB Yayını
- BULUTOĞLU, Kenan (1977); **Kamu Ekonomisine Giriş**, İstanbul.
- BLATTER Joachim K. (2006); "Geographic Scale And Functional Scope in Metropolitan Governance Reform:Theory and Evidence From Germany" **Journal Of Urban Affairs**, Volume 28, Number 2.
- BUTLER, Stuart M. (1986); "Privatizing Government Services", **Economic Impact**, N.3, s.2 (Privatizing Federal Spending: A Strategy to Eliminate the Deficit, Universe Books, New York. 1985'ten ayrı bası).
- BOYNE George A. ve Michael Cole (1998); **Revolution, Evolution and Local Government Structure: An Empirical Analysis of London**, Urban Studies, Vol.35, No:4.
- COLLOP Mike ve Charles Buckingham (2001); **London Area Transport Survey, Pilot Results and Future Directions**, London.

- CARROLL, Barry J (1987); "Business Goal and Social Goals", **Private Means Public Ends**, Edit. Barry J. Carroll et. al. New York.
- Council of Europe Publishing (2004); **Foreigners' Integration and Participation in European Cities**,15-16 September 2003, Studies and Texts no: 90, Strasbourg.
- ÇOKER, Ziya (1986); **İller Bankası ve Mahalli İdareler**, İller Bankası Yayını, Ankara.
- DPT (1985); **5. Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Gelişmeler (1972 - 1983)**, Ankara.
- DPT (1994), 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı, **Mahalli İdareler ve Büyükşehir Yönetimi ÖİK Raporu**, Ankara.
- DPT (2000);**Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005**), Ankara.
- DPT (2001); **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Nüfus ÖİK Raporu**, Ankara.
- DPT (2001); **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yerel Yönetimler ÖİK Raporu**,Ankara.
- DPT (2004);**8. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), 2004 Yılı Programı**, Ankara.
- DPT, Orta Vadeli Program (2010-2012), Ankara.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
- ERTUNA, B (1988); "Ankara Ulaşımı", **Kentsel Hizmetler İçin Alternatif İşletme Yöntemleri Semineri**, (11-20 Kasım 1985), Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ve İller Bankası Yayını, Ankara.
- ERYILMAZ, Bilal (2002); **Bürokrasi ve Siyaset**, İstanbul.
- ESMER, Yılmaz (1999); Devrim, Evrim, Statüko, **Türkiye'de Sosyal, Siyasal, Ekonomik Değerler**, TESEV Yayını, İstanbul.
- CURTICE John, Ben Seyd ve Katarina Thomson (2008); Do Mayoral Elections Work? Evidence from London, **Political Studies**, V.56.
- FARLAND Andrew S. Mc. (1993); **Müşterek Dava**, Amerika Birleşik Devletlerinde Kamu Yararına Lobicilik, Çev. Ruhi Can Tul, Ankara.

- FALAY, Nihat (1995); "1980 Sonrasında Yerel Yönetimlerin Finansman Açığı Sorunu ve Türkiye", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, C.4, S. 5.
- FREY, Bruno S. (1983); **Democratic Economic Policy**, St.Martin Press, New York.
- GOODMAN, John C. (1985); Edit. **Privatization**, The Proceeding of a Conference Hosted by the National Center for Policy Analysis and Adam Smith Institute, Dallas.
- GÖKBİLGİN, Tayyib (1977); **Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış**, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref (1967); **Türkiye'de Mahalli İdareler**, TODAİE Yayını, Ankara.
- GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref (1978); **Türkiye'nin Yönetim Yapısı**, Altıncı Baskı, Ankara.
- HAMPTON William (1987); **Local Government and Urban Politics**, New York.
- İçişleri Bakanlığı (1972); **Köyler**, İç-Düzen Genel Rapor.
- İçişleri Bakanlığı (1995); **Hizmette Yerellik (Subsidiyarite) İlkesinin Tanımı ve Sınırları Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Yönlendirme Komitesi (CDLR) Raporu**, Çev. Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- İçişleri Bakanlığı (1999); **Dünyada Mahalli İdareler**, İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- İller Bankası Stratejik Planı (2006-2010), Ankara.
- KARAMAN, Zerrin Toprak ve Hüseyin Özgür (1993); "İzmir Büyükşehir Yönetim Alanında Belediye Şirketleri", **Türk İdare Dergisi**, Yıl. 65.
- KARAMAN, Zerrin Toprak (1994); "Kamu Hizmetlerinde Verimliliğin Sağlanmasında Alternatif Kurum Olarak Vakıflar", **Türk İdare Dergisi**, Yıl. 66, S. 403.
- KARAMAN, Zerrin Toprak (1995); "Türkiye'de Siyasetin Kent Yönetimine Etkisi", **Yeni Türkiye**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl: 1, Sayı: 4.

- KARAMAN, Zerrin Toprak, (2006); “Belediye Örgütlenmesinde Kent Siyasetinin Oluşturulmasında Toplumsal Sorumluluğun Normatif Temelleri ve Yapılabilir Kılma”, **Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Planlama** Sempozyumu, TMMOB Yayını,
- KARLUK, S. Rıdvan (1995); **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Üçüncü Baskı, Eskişehir.
- KAVAS, Kayhan (2006); Tartışmalar, **Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Planlama Sempozyumu**, TMMOB Yayını.
- KAYAOĞLU, İsmet (1980); **İslâm Kurumları Tarihi**, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen ve Fehmi Yavuz (1989); **Yerel Yönetimler**, İkinci Baskı, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen (1995); "Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Avrupa ve Türkiye", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt.4, Sayı.6.
- KELEŞ, Ruşen ve Zerrin Toprak (2000) ; **21. Yüzyıla Gिरerken Türkiye’de Belediye Meclislerinde Siyaset**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını, İzmir.
- KELEŞ, Ruşen (2004); “Yerellik İlkesi (Subsidiarity) ve Avrupa Konseyi”; Zerrin Toprak, Hikmet Yavaş ve Mustafa Görün, (edit); **Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Andlaşmalarında Avrupa Konseyi**, İzmir.
- KELEŞ, Ruşen (2006); **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Genişletilmiş 5. Basım, İstanbul.
- KESKİOĞLU, Osman (1973); "Bazı Yönleriyle Vakıflar", **Vakıflar Dergisi**, S.10, Ankara.
- KIRAY, Mübeccel B. (1972); **Örgütlemeyen Kent İzmir**, Sosyal Bilimler Derneği Yayını.A-1, Ankara.
- KOZAK, İ.Erol (1985); **Bir Sosyal Siyaset Müessesesi Olarak Vakıf**, İstanbul.
- KÖPRÜLÜ, Fuat (1983), **İslam ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi**, İstanbul.
- KUBAN, Doğan (1968); "Anadolu Türk Şehri, Tarihi Gelişmesi, Sosyal ve Fiziki Özellikleri Üzerinde Bazı Gelişmeler", **Vakıflar Dergisi**, Sayı.7, İstanbul.

- LÖFGREN Karl ve Toril Ringholm (2009); "Introduction: New Network Modes of Nordic Local Governance", **Local Government Studies**, Vol.35, No.5, Norway.
- MC. FARLAND, Andrew S. (1993); **Müşterek Dava**, Amerika Birleşik Devletlerinde Kamu Yararına Lobcilik, Çev. Ruhi Can Tul, Ankara.
- NADAROĞLU, Halil (1994); **Mahalli İdareler**, Beşinci Baskı, İstanbul.
- ONAR, Sıddık Sami (1966); **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C.1, İstanbul.
- ONAR, Sıddık Sami (1966); **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C.2, Üçüncü Baskı, İstanbul.
- ORTAYLI, İlber (1974); **Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler (1840-1878)**, TODAİE Yayını, Ankara.
- ORTAYLI, İlber (1979); **Türkiye İdari Tarihi**, TODAİE Yayını.180, Ankara.
- ORTAYLI, İlber (1987); **İstanbul'dan Sayfalar**, 2. Bası, Hil Yayını.İstanbul.
- ÖRNEK, Acar (1988); **Kamu Yönetimi**, İ. Ü. İktisat Fak., İstanbul.
- ÖRNEK, Acar (1992); **Kamu Yönetimi**, İstanbul.
- ÖRÜCÜ, Esin (1972); **Sosyal Refah Devletinde Bir Sosyal Kamu Hizmeti Konut**, İstanbul.
- ÖZER, Ahmet (1989); "İl Özel İdarelerimiz ve Fransa'daki Son Gelişmeler", **Türk İdare Dergisi**, Yıl.61, Sayı.383.
- ÖZTÜRK, Nazif (1983); **Menşe-i ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar**, Vakıflar Genel Müd.Yayını, Ankara.
- PAUL, Samuel (1988); **Emerging Issues of Privatization and the Public Sector**, The World Bank, PPR. Working Papers.
- PİRLER, Orhan (1995); "Ekonomik Tedbirler ve Yerel Yönetimler", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt.4, Sayı.2.
- PITIRLI, Ali (1989); "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı", **Türk İdare Dergisi**, Yıl. 61, Sayı. 383.

- PILGRIM Martin (2006); London Regional Governance and the London Boroughs, **Local Government Studies**, Vol.32, No.3, 2006.
- REICH, Robert B. (1988); Edit. **The Power of Public Ideas**; Ballinger Publishing Company, Cambridge.
- SANDFORD Mark (2002); **The Constitution Unit, A commentary on the Regional Government White Paper, Your Region, Your Choice: Revitalising the English Regions**, Cm 5511.
- SARAN, M. Ulvi ve Mustafa Tekmen (1995); "Yetki Devri", **Mülkiye Müfettişlerinin 1994-1995 Kış Dönemi İnceleme-Araştırma Raporları**, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yayın No:7, Ankara.
- SCHAAP Linze, Harry Daemen ve Arthur Ringeling (2009); "Mayors in Seven European Countries: Part I. Selection Procedures and Statutory Position", **Local Government Studies**, Volume 35, Issue 1.
- SMITH, Adam (1937); **The Wealth of Nations**, Random House, New York.
- STRETTON, Hugh (1976); **Capitalism, Sosyalizm and Environment**, Cambridge University Press.
- SUBRA Philippe ve Peter Newman (2008); Governing Paris-Planning and Political Conflict in Île-de-France, **European Planning Studies** , Vol. 16, No. 4.
- TEKELİ, İlhan ve İlber Ortaylı (1978); **Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi**, 1.Kitap, Belediyecilik Araştırma Projesi Türk İdareciler Derneği Bilimsel Araştırma Dizisi.2, Ankara.
- TEKELİ, İlhan (1982); **Türkiye'de Kentleşme Yazıları**, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar.3, Ankara.
- TEZCAN, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat R.Önok (2006); **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Ankara.
- TOPRAK, Zerrin (1986); "Türkiye'de Kentleşme ve Yerel Yönetime Katılmada Halkın Rolü", **Dokuz Eylül Üniv. İk.İd.Bil.Fak. Dergisi**, Cilt.1, No.1.

- TOPRAK, Zerrin (1988); "Kent Yönetiminde Ekonomik Kararların Etkinliği", **Türk İdare Dergisi**, Yıl.60, S.381.
- TOPRAK, Zerrin (1988); "Yerel Yönetim Hizmetlerinde Özelleştirme Eğilimleri", **İzmir Ticaret Odası Dergisi**, Yıl.61, Sayı.11.
- TOPRAK, Zerrin (1990); "İl Özel İdarelerinin Görevleri ve Kamusal Hizmet Yaklaşımı", **Türk İdare Dergisi**, Yıl. 62, Sayı. 387.
- TOPRAK, Zerrin (1990); "Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım", **Amme İdaresi Dergisi**, C.23, Sayı.1, Ankara.
- TOPRAK, Zerrin ve Asuman Altay (1997); "Global Governance By New World Order", **Marmara Journal Of European Studies**, Vol:5, No:1-2.
- TOPRAK, Zerrin (2001); **Kent Yönetimi ve Politikası**, Beşinci Baskı, İzmir.
- TOPRAK, Zerrin (1988); "Büyükkent Belediyesi Yönetim Sistemi, Londra Kenti Uygulaması ve İzmir İçin Bir Yaklaşım", **Türk İdare Dergisi**, Yıl 60, Sayı 378.
- TOPRAK, Zerrin (2006); "Belediye Örgütlenmesinde Kent Siyasetinin Oluşturulmasında Toplumsal Sorumluluğun Normatif Temelleri ve Yapılabilir Kılma", **Kamu Yönetiminden Planlamaya Yeniden Planlama** Sempozyumu, TMMOB Yayını.
- TOPRAK Zerrin (2008); "Willingness of Foreign Retired Residents to Participate in Local Public Life and Strategic Approaches to Relationship Networks Within the Local Community; Example of Antalya, Turkey" **European Journal of Economic and Political Studies** (EJEPS), 1 (2).
- TOPRAK Zerrin (2010); "E -Yönetişim& E- Devlet", **Yönetişim: Kuram, Boyutlar, Uygulama**, Edit: M. Akif Çukurçayır, H.Tuğba Eroğlu, Hülya Eşki Uğuz, Konya.
- TOPRAK, Zerrin (2010); **Kent Yönetimi ve Politikası**, Yedinci Baskı, İzmir.
- TOPRAK, Zerrin (2012); **Çevre Yönetimi ve Politikası**, Üçüncü Baskı, İzmir.

- TOPRAK, Zerrin, M.Emin Köktaş ve Gökhan Tenikler (2004); (Edit.)
21. Yüzyıla Başlarken Türkiye’de Uzlaşmacı ve Çatışmacı Değerler, İzmir Yerel Gündem 21 Yayını.
- TUNAYA, Tarık Zafer (1975); **Siyasi Müesseseler ve Anayasa**, İ.Ü. Yayını, İstanbul.
- Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı (1999); **Avrupa Sınırötesi İşbirliği Sözleşmesi Çerçevesinde Yerel Yönetimler ve Türkiye**, Ankara.
- UZUN, Şentürk (2000); Büyük Britanya Yönetim Sistemi, s 612; <http://www.icisleri.gov.tr/strateji/kitap/21yy/ingiltere.ptf> (erişim 10 Kasım 2004)
- ÖZER, Yunus Emre (2010); Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yapılanması ve İşlevselliği, Bursa.
- YALÇINDAĞ, Selçuk (1977); **İlçe Özel Yönetimi**, TODAİE Yayını.157, Ankara.
- YALÇINDAĞ, Selçuk (1992); "Çağdaş Belediye" **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1.
- YALÇINDAĞ, Selçuk (1995); "Yerinden Yönetim, Yerel Yönetim", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.4, S.2.
- YALÇINDAĞ Selçuk (1997); "Yerel Yönetimlerde Etkinlik", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1.
- YALÇINDAĞ Selçuk (1997); "Yönetsel Etkililik, Demokrasi ve İl Sayısının Artırılması", **Amme İdaresi Dergisi** 30/1
- YAVAŞ, Hikmet (2005); **Doğal Afetler Yönüyle Türkiye’de Belediyelerde Kriz Yönetimi**, Ankara.
- YAZICIOĞLU, Recep (1989); "Mahalli İdareler Reformu, Kalkınma ve Bürokrasi", **İl Özel İdareleri Başta Olmak Üzere Mahalli İdareler ve Toplum Kalkınması Sempozyumu**, DPT, SPD, Ankara.

Internet erişimleri:

<http://conventions.coe.int/treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=207&CM=0&CL=ENG>, erişim: 04.05.2010, Türkçe çevirisi için bkz. Ek. 1

Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı CM/Rec (2009)1, (http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/E_governance/Key_documents/Rec_2004_15_en.asp erişim:20.01.2010) Türkçesi için bkz. Ek.2

http://www.lse.ac.uk/collections/londonDevelopmentWorkshops/londondevelopmentworkshops2/glc-to-the-gla/glc_leaders_1965-1986.p.1-6.pdf , erişim: 01.02.2010

<http://everything2.com/title/The+end+of+the+Greater+London+Council> , erişim:01.02.2010

<http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp98/rp98-115.pdf> , erişim 12.02.2010

<http://www.parliament.uk/commons/lib/research/briefings/snpc-04999.pdf> , erişim 12.02.2010

http://www.london.gov.uk/assembly/assembly_about.js erişim: 27.07.2010

http://www.londonelects.org.uk/news/latest_news/the_results.html, erişim: 11.02.2010

<http://www.london.gov.uk/gla/publications/factsandfigures/DMAG-update-10-2009.pdf>), erişim: 11.02.2010

http://report.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2=&report=turkiye_il_koy_sehir.RDF&p_kod=1&p_yil=2008&desformat=html&ENVID=adnksdb2Env; erişim: 02/11/2009

Council Directive 94/80/EC of 19 December **1994**: http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/citizenship/political/doc_citizenship_vote_en.htm, erişim 27.06.2008

<http://conventions.coe.int/Treaty/> : erişim.01.08.2014

http://www.metalurji.org.tr/docs/danistay_karari.pdf erişim 12.10.2007

<http://www.utoronto.ca/qol/gocepts.htm>, erişim 21.11.2007

<http://www.iula-emme.org/tr/index.htm> erişim 26.09.2006

http://www.die.gov.tr/nufus_sayimi/2000Nufus_Kesin1.htm; erişim 23.09.2006

<http://www.tbb.gov.tr/>; erişim 12.09.2006

<http://www.thehealthnews.org/tr/news/1845/bit.html>;erişim 12.09.2006

<http://www.anayasa.gov.tr/general/icerikler.asp?contID=267&menuID=64>, erişim 09.09.2006

<http://www.youthforhab.org.tr/tr/yayinlar/platform/avrp/bolum-4.htm>,
erişim: 08.06.2006

<http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/doc00/EDOC8916.htm>, erişim 16/02/2005

<http://www.die.gov.tr/nufus/02012002.htm> erişim 13.02.2004

Şentürk Uzun (2000); “Büyük Britanya Yönetim Sistemi”,
<http://www.icisleri.gov.tr/strateji/kitap/21yy/ingiltere.pdf>, erişim: 10.11.2004